

Roslagsbanan dubbelspår. Utredningsgrävningar vid Arninge och Ullna

Arkeologisk utredning, etapp 2

Arninge 4:1, Rydboholm 2:1
Täby och Östra Ryd socken
Täby och Österåker kommun
Stockholms län, Uppland

Henrik Runeson

Roslagsbanan dubbelspår. Utredningsgrävningar vid Arninge och Ullna

Arkeologisk utredning etapp 2

Arninge 4:1, Rydboholm 2:1
Täby och Östra Ryd socken
Täby och Österåker kommun
Stockholms län, Uppland

Henrik Runeson

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2013

Omslagsfoto: Schakt 12 inom boplatssläget 11 dokumenteras av Anna Arnberg. I schaktet framkom två stolphål, A1 och A2. Foto från söder: Henrik Runeson.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-260-9

Tryck: Just Nu, Västerås 2013.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	5
Bakgrund	5
Målsättning och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Genomförande	6
Undersökningsresultat.....	6
Referenser.....	11
Litteratur.....	11
Tekniska och administrativa uppgifter	11
BILAGOR	12
Bilaga 1. Schakttabell.....	12
Bilaga 2. Anläggningstabell.....	13

Figur 1. Utredningsplatsernas läge, markerade med blå cirklar. Utredningsområdet för Roslagsbanan dubbelspår, sträckan Viggbyholm-Rydboholm markerad med rött. Utdrag ur Digitala Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

En arkeologisk utredning, bestående av utredningsgrävning (etapp 2) för tre boplatsslägen vid Arninge-Ullna inför planeringen av Roslagsbanans dubbelspår har utförts av Stiftelsen Kulturmiljövård. Platserna för den utförda utredningsgrävningen har pekats ut i tidigare utredningar (Runeson 2009 och 2012).

Ett av de utpekade boplatsslägena, objekt 11 i den tidigare utredningen (Runeson 2012) innehöll boplotsindikerande anläggningar, två stolphål och en mörkfärgning/härd. Vid de två övriga objektet framkom inget av antikvariskt intresse.

Inledning

Efter beslut av Länsstyrelsen i Stockholms län har Stiftelsen Kulturmiljövård under en och en halv dag, (10 och 11 juni 2013) genomfört en utredning, etapp 2, för delar av det planerade dubbelspåret för Roslagsbanan vilka ej varit tillgängliga vid en tidigare utredning 2011 (Runeson 2012).

Bakgrund

År 2011 utfördes en arkeologisk utredning för dubbelspår för Roslagsbanan för tre delsträckor, Roslags Näsby-Visinge, Täby kyrkby-Kragstalund och Viggbyholm-Rydbo (Runeson 2012). I samband med denna utredning gjordes etapp 2, utredningsgrävning för vissa av de objekt som noterats vid inventeringsdelen. Vid tre av de platser som utpekats som möjliga lägen för boplatser, inom sträckan Viggbyholm-Rydbo, var marken år 2011 inte tillgänglig. Den resterande delen av den arkeologiska utredningen har nu gjort efter att tillträde till marken (2013) erhållits. Utredningsgrävningen omfattar de tre boplatsslägena, objekten 6, 8 och 11 (Runeson 2012).

Målsättning och metod

Utredningen syftade till att fastställa om tidigare ej kända fornlämningar finns inom de tre utpekade ytorna.

Topografi och fornlämningsmiljö

Området kring Arninge och Ullna ligger i ett område rikt på fornlämningar. Bilden domineras av gravar och gravfält från järnålder samt stensträngar. Bland de yngre kulturhistoriska lämningarna märks skyttevärn som till stora delar dateras till tiden kring första världskriget.

I anslutning till boplatssläget objekt 11 ligger ett gravfält (Täby 102:1). Gravfältet består av fem runda stensättningar. Strax sydöst om boplatssläget objekt 8 påträffades vid den arkeologiska utredningen 2011 en mindre stensträng (objekt 7, Östra Ryd 309). De

delar av utredningsområdet som nu berörs av utredningsgrävningar ligger på relativt låga nivåer över havet: 5–15 m.ö.h.

Genomförande

De tidigare noterade boplatslägena utredningsgrävdes genom att sökschakt upptogs med grävmaskin. Torven eller ploglagret avlägsnades med maskin, varefter underliggande lager rensades med fyllhammare och i enstaka fall med skårslev i syfte att lokalisera boplatssindikerande fynd och anläggningar. Efter dokumentation återställdes schakten.

Påträffade lämningar och schakt dokumenterades genom inmätning med GPS, beskrivning och viss fotografering.

Undersökningsresultat

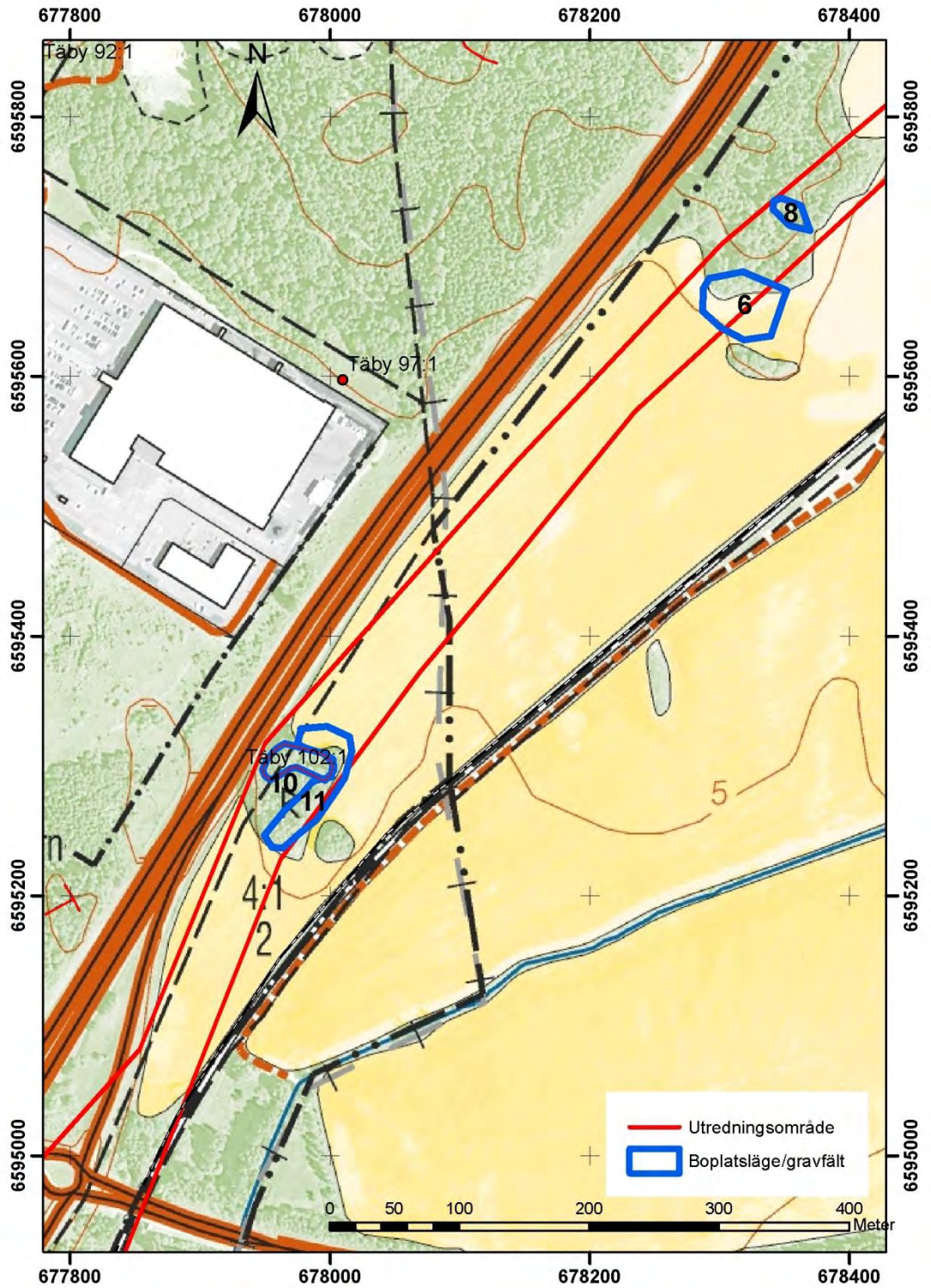
Sammanlagt grävdes 17 schakt, varav åtta vid objekt 6, tre vid objekt 8 och sex vid objekt 11. Vid två av boplatslägena, objekt 6 och 8 påträffades inget av antikvariskt intresse. I två schakt inom objekt 11 framkom dock anläggningar av förhistorisk karaktär, två härdar och en mörkfärgning/härd (se bilaga 2, anläggningstabell).

<i>Objektnr</i>	<i>Typ</i>	<i>Beskrivning</i>	<i>Status</i>
6	Boplatsläge	65 x 45 m. Svag sydslutning. Omfattar både åker och skogsmark . Utredningsgrävd: 8 schakt.	Ej fornlämning.
8	Boplatsläge	40x45 m. Stenig platå i skogsmark. Söder om stensträngen objekt 7/Östra Ryd 309. Utredningsgrävd: 3 schakt.	Ej fornlämning.
11	Boplat	110x50 m stort. Åkermark och skogsmark. Omedelbart norr och väster om gravfältet Täby 102:1 (objekt 10). Utredningsgrävd: 6 schakt. 2 stolphål, 1 mörkfärgning/härd.	Fornlämning.

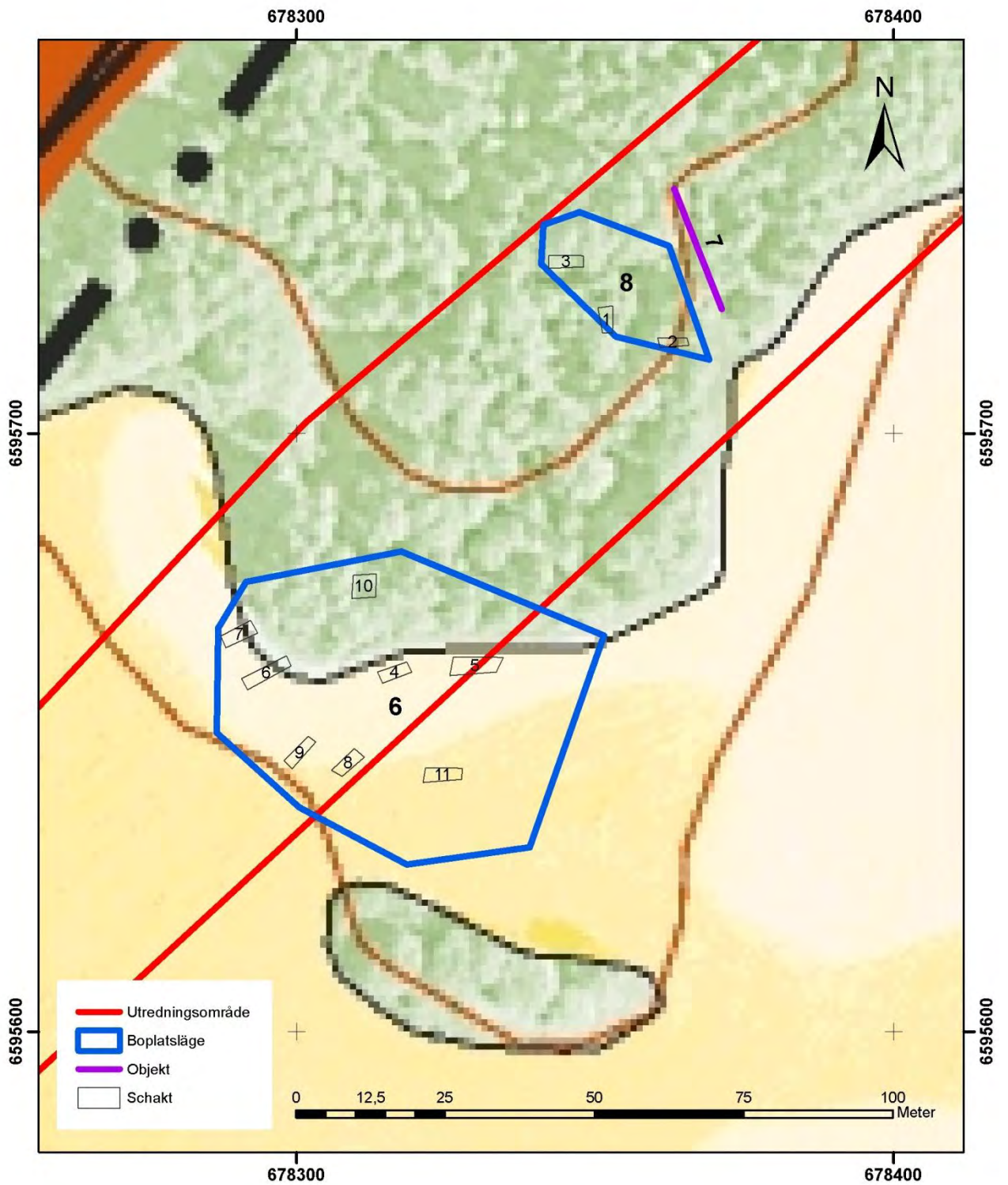
Tabell 2. De objekt som utredningsgrävts.

Anläggningarna kan ses som spår efter bosättning i nära anslutning till det lilla gravfältet Täby 102:1. Med tanke på den låga nivån över havet, ca 7 m kan det antas att boplatslämningarna, liksom gravfältet, tillhör den yngre järnåldern och haft nära kontakt med havsstranden.

Figur 2. De boplatzlägen som utredningsgrävts 2013 samt gravfältet Objekt 10 (Täby 102:1) Utdrag från Digitala fastighetskartan. Skala 1:5 000.

Figur 3. Boplatslägena 6 och 8, schakt och stensträngen objekt 7. Utdrag från digitala fastighetskartan. Skala 1:1 000.

Figur 4. Boplatsen objekt 11, gravfältet objekt 10 (Täby 102:1), schakt och anläggningar. Utdrag från digitala fastighetskartan. Skala 1:1 000.

Figur 5. Schakt 12 i boplatsläget objekt 11. I förgrunden syns stolphålet A1 och i bakgrunden stolphålet A2 markerade med röda ringar. Foto från söder, Henrik Runeson.

Referenser

Litteratur

Runeson, H. 2009. Arninge-Ullna- fördjupad översiktsplan. Uppland, Täby och Östra Ryds socknar, Arninge 4:1, 4:3 och 5:1. Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2. UV Mitt, 2009:20.

Runeson, H. 2012. Roslagsbanan dubbelspår. Sträckorna Roslags Näsby-Visinge, Täby Kyrkby-Kragstalund och Viggbyholm-Rydbo. Arkeologisk utredning etapp 1 och 2. Täby och Östra Ryd socken. Täby och Österåkers kommun. Uppland. Stiftelsen Kulturmiljövård. Rapport 2012:11.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>KM projekt nr:</i>	KM 13045
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	4311-9768-2013, 2013-05-10.
<i>Undersökningsperiod:</i>	10–11 juni 2013
<i>Exploateringsyta:</i>	Ca 5000 m ² (området för utredningsgrävningen)
<i>Personal:</i>	Henrik Runeson (projektledare), Anna Arnberg (arkeolog)
<i>Belägenhet:</i>	Arninge 4:1, Rydboholm 2:1, Täby socken och kommun samt Östra Ryd socken och Österåker kommun, Stockholms län, Uppland.
<i>Ekonomisk karta:</i>	10I9g Arninge 3
<i>Koordinatsystem:</i>	SWEREF 99 TM
<i>Koordinater:</i>	x 6595250, y 677970
<i>Inmätningmetod:</i>	GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	ATA : 11 stycken digitala fotografier.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd framkom

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Marksdrag och topografiskt läge	Längd x bredd m	Djup, m	Anmärkning	Anläggningar	Objekt
1	Skogsmark, torv 0,10 m	6,0x2,2	0,20	Grågul siltig sand med stenar, 0,05–0,50 m stora.		8
2	Skogsmark, torv 0,05–0,10 m	5,0x2,2	0,20	Mellanbrun något sandig silt. Sten och block, 0,05–0,60 m stora.		8
3	Skogsmark, torv 0,05 m	5,0x2,2	0,15	Brungul något sandig silt. Enstaka stenar och block, 0,15– 0,50 m stora.		8
4	Åkermark, ploglager 0,15–0,25 m	6,5x2,2	0,30	Gulbrun siltig lera. Enstaka stenar, 0,2–0,3 m stora.		6
5	Åkermark, ploglager 0,15–0,20 m	7,0x2,2	0,20–0,30	Brungul siltig lera, enstaka stenar 0,1–0,35 m stora.		6
6	Åkermark, ploglager 0,15–0,20 m	9,0x2,2	0,25	Brungul siltig lera. Enstaka stenar, 0,1–0,3 m stora. Enstaka kolfragment och tegel samt en bit bränd lera i ploglagret.		6
7	Åkermark, ploglager 0,20–0,30 m	8,0x2,2	0,30–0,40	Gråbrun siltig lera. Inga stenar.		6
8	Åkermark, ploglager 0,20–0,35 m	6,0x2,2	0,30–0,40	Brungrå siltig lera. Enstaka stenar, 0,1–0,2 m stora.		6
9	Åkermark, ploglager 0,20–0,30 m	9,0x2,2	0,30–0,40	Gråbrun siltig lera. Enstaka stenar, 0,1–0,3 m stora.		6
10	Skogsmark, torv 0,05 m	5,0x5,0	0,20	Gulbrun något grusig sand.		6
11	Åkermark, ploglager 0,30–0,40 m	6,5x2,2	0,50	Gråbrun siltig ler. Inga stenar.		6
12	Åkermark, ploglager 0,30 m	7,0x2,3	0,35	Ljusbrun sandig silt. I centrala delen fanns en gles samling av stenar, 0,15–0,40 m stora. A1 belägen i schaktets SV hörn och A2 i schaktets NV del.	A1 (stolphål), A2 (stolphål)	11
13	Åkermark, ploglager 0,25–0,35	9,0x2,3	0,45	Ljusbrun silt. Enstaka stenar i SÖ, 0,2–0,3 m stora.		11
14	Åkermark, ploglager 0,20–0,30	8,0x2,2	0,40	Gulbrun silt, rikligt med sten. I schaktets S del framkom en mörkfärgning/härd (A3)	A3 (mörkfärgning/härd)	11
15	Åkermark, ploglager 0,25–0,30	7,0x2,2	0,35	Ljusedgul siltig sand. I N delen av schaktet fanns 0,1–0,35 m stora stenar.		11
16	Skogsmark/gammal åkeryta, ploglager 0,25–0,30 m.	5,0x3,0	0,50	Gulbrun siltig lera. Stenfritt. Har tidigare använts som åker.		11
17	Skogsmark, torv 0,10 m	4,0x3,0	0,25–0,40	Brungrå siltig sand. Rikligt med stenar, 0,1–0,5 m stora. Översta lagret innehåller större mängder recent material; tegel, järn, glas m.m. I det omrörda lagret påträffades också ett bränt ben.		11

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anl. nr	Typ	Anmärkning	Längd x bredd m	Schakt	Objekt
1	Stolphål	Mellanbrun färgning kring en sten (0,2x0,1 m stor). Stenen kan ingå i en stenskoning. Anlagd i ljusgul sandig silt. Ej undersökt.	0,3x0,3	12	11
2	Stolphål	Mörkbrun rund färgning. En sten, 0,15x0,10 m stor i östra kanten av anläggningen. Ej undersökt.	0,5x0,5	12	11
3	Mörkfärgning/härd	Närmast oval. Färgningen är svartbrun, svagt sotig och innehåller stenar (ej skörbrända), 0,05–0,15 m stora. Distinkt färgning. Ej undersökt.	0,8x0,3	14	11